

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Николай Атанасов Марин,
преподавател в Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград,
определен със Заповед № 4581з-598 от 06.06.2017 г. на Ректора на Академията на
Министерството на вътрешните работи за външен член на научното жури за
присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на
Стефания Петър Мирческа, докторант на самостоятелна подготовка в докторска
програма по „Организация и управление извън сферата на материалното
производство (национална сигурност)“, професионално направление
9.1. „Национална сигурност“,
с дисертационен труд на тема:
„Граничен контрол в Република Македония“
Научен ръководител: проф. д-р Владко Иванов

I. Биографични данни и справка за научната и образователна дейност на кандидата.

Стефания Петър Мирческа завършва висшето си образование през 2005 г. в Химикотехнологичния и металургичен университет със специалност „Опазване на околната среда и устойчиво развитие“. Впоследствие кандидатката повишава своята квалификация като завършва обща интегрирана магистърска програма по „Опазване на околната среда и устойчивото развитие“. От 2014 г. същата придобива още една магистърска степен по „Оперативен мениджмънт“ в Бизнес академия „Смилевски“, гр. Скопие, Република Македония.

Стефания Мирческа притежава опит в организационно-техническата дейност на граничния контрол. Участвала е като външен експерт и отговорен инженер при изпълнението на различни проекти, свързани с логистическата връзка между държавните институции при осъществяването на граничното наблюдение и контрол в Република Македония. През м. юни 2015 г., със Заповед на Ректора на Академията на

МВР, Мирческа е зачислена за докторант на самостоятелна подготовка. След изпълнение на индивидуалния си учебен план и завършване на дисертационното си изследване, докторантката е отчислена с право на защита през м. ноември 2016 г.

Мирческа е автор на четири публикации, свързани с темата на дисертационния труд, като две от тях са публикувани в Република България и две в Република Македония.

II. Оценка на научно-приложните резултати и приноси на представения дисертационен труд.

Актуалността на дисертационния труд на тема: **„Граничен контрол в Република Македония”** е безспорна. Ярکو изразеният миграционен натиск върху територията на Европейския съюз през последните няколко години засегна съществено и Република Македония, която поради географското си местоположение се оказва „front line” държава. Осигуряването на сигурността на ЕС и ефективното функциониране на Шенгенското пространство са част от съществените задачи на граничния контрол в държавите кандидатки за пълноправно членство в ЕС.

Дисертацията е в общ обем от 265 страници и е структурирана в увод, две глави, заключение, използвана литература, и 8 приложения в обем от 20 страници. Анализирани са впечатляващ брой специализирани литературни източници както на български, така и на чужди езици. Същевременно е обсъдена нормативната уредба относно дейностите, свързани с граничния контрол, на национално и европейско равнище. Следва да се подчертае, че в дисертацията е извършено емпирично социологическо изследване, което е един от най-надеждните източници за систематизиране на научните резултати по отношения на изследвания проблем. Нещо повече, положително следва да бъде оценен обхватът на социологическото изследване, което включва четири гранични пункта - регионалните центрове в Република Македония: Север, Изток, Запад и Юг. Тези инструменти позволяват извеждането на полезни изводи за професионалното становище на личния състав в Регионалните центрове за граничен контрол. Идентифицирано е известно разминаване в мненията на служителите от РЦ-Юг и РЦ-Север, което би могло да се преодолее, чрез подобряване на модела и организацията на работата на граничния контрол. Като възможност за приспособяване на граничния контрол в Република

Македония е изтъкнато, че може успешно да се ползват знания от опита на Граничната полиция в България.

Първата част от изследването изяснява основни общотеоретични понятия и въпроси, свързани с изграждането на държавата, по примера на Република Македония след 1991 г. и разпадането на Социалистическа федеративна република Югославия. Очертани са особеностите при създаването на новия държавен субект и установяването на държавните граници. Съвсем основателно авторът отбелязва, че най-голяма подкрепа Република Македония получава от Република България както при обявяването на независимостта на Бившата югославска република Македония, така и във връзка с процесите по интеграция на страната към Европейския съюз.

На следващо място е проследена правната уредба на по-важните международни и вътрешно нормативни актове, регламентиращи държавните граници и осъществяването на дейностите, свързани с граничния контрол.

Втората част от изследването е насочена към организацията на граничния контрол в Република Македония и неговото функциониране от 1991 г. Обяснено е, че първоначално тази дейност е била част от правомощията на Министерството на отбраната на страната, като впоследствие е извършена трансформация, с която граничната дейност и контрол са включени в компетентността на Министерството на вътрешните работи. Промяната е извършена с цел привеждане в съответствие на националния модел с модела, съществуващ в държавите членки на ЕС и Шенгенското пространство. С оглед по-голяма пълнота на анализа, дисертант Мирческа изследва компетенциите и на други служби и институции, имащи функционално и структурно отношение при осигуряването на граничния контрол в Република Македония.

Като приносен момент в тази част на дисертацията следва да се открие анализът относно функционирането на граничния контрол, в условията на много силен миграционен натиск през периода 2015-2016 г., който поставя пред сериозно изпитание дейността на граничните контролни органи. Последните са принудени да предприемат сериозни мерки за овладяване на бежанската вълна в размер на един милион души, желаещи да преминат през Македония към държавите от Западна Европа с висок стандарт на живот, където да се установят и да търсят защита. Съвсем основателен е въпросът доколко това е бежанска вълна и не е ли повече миграционна криза сегашната ситуация с мигрантите в ЕС?

В заключителната част се поставя акцент върху сътрудничеството със съседните държави, особено с България, при постепенното въвеждане на европейския модел на граничен контрол в Македония.

III. С приносен характер в дисертационния труд могат да бъдат открити следните изводи на докторанта:

1. Извършеният систематичен анализ на световния ред и неговите особености на Балканите не показва устойчивост на държавните граници във всичките й измерения. Изразено е основателно безпокойство, че динамичните глобални процеси, на които са изложени балканските страни, поставят на изпитание цялата система за регионална сигурност. Същевременно, не съществуват достатъчно гаранции, че държавните граници на Република Македония ще издържат при определени екстремни обстоятелства.
2. Обобщава се, че научната обосновка и правната уредба на граничния контрол в Република Македония не са достатъчно задълбочени, въпреки че са подписани съответни международни договори, уреждащи тази проблематика. Последното обяснява и невъзможността на граничните контролни органи да се справят с всички съвременни предизвикателства, най-сериозните от които са миграционната вълна и бежанската криза.
3. Обосновават се съществени изменения в Закона за граничен контрол и Закона за вътрешните работи, насочени основно към дефиниране на организацията и задълженията на служителите в отдел „Гранични работи и миграции“. Предлага се създаване на самостоятелна организационна структура в рамките на МВР с наименование „Гранична полиция“, следвайки опита на Република България.
4. Направен е извод, че армията може да играе ключова роля в дейностите по осигуряване на сигурността, наред с граничните контролни органи, чиято институционална система и вътрешна организация са приведени в съответствие модела на ЕС. В момента конструкцията на системата на принципа „една граница - един регионален център“ работи ефективно, но се предлага въвеждането на още един център - Аерогари.
5. Факторът европейска интеграция и европейска перспектива за пълноправно членство на Бивша югославска република Македония се оказва решаващ за

извършване на необходимите реформи в организацията и управлението на охраната на държавните граници, с цел приближаване до модела на ЕС. Основен елемент в този процес е създаването на модерна система за гранична сигурност на принципа на интегриран граничен контрол. Особено внимание при прехода МО - МВР се обръща на съвместно патрулиране на армията и полицията, запознаване на граничните полицаи със съответните гранични райони и компетенции, и поетапно приемо-предаване на компетенциите по установяване на командите „контрол“ и „комуникация“ с Гранична полиция и Регионалните центрове.

6. Обобщените резултати от теоретичното и емпиричното изследване сочат, че служителите категорично дават приоритет на модела на ЕС и заявеното положително отношение към ЕС относно въвеждане на стандартите на ЕС. Последното обосновава създаване на национален модел с отчитане на регионалните предизвикателства и минимални промени на модела за граничен контрол и неговата добра балансираност.

IV. Заключение

Стефания Петър Мирческа е разработила актуално дисертационно изследване, съдържащо теоретични и научно-приложни приноси, с което е изпълнена поставената научноизследователска задача. Авторът систематизира полезни изводи и препоръки, които биха могли в значителна степен да подобрят осъществяването на граничния контрол в Република Македония, включително и в условията на непропорционален миграционен натиск.

Дисертационното изследване отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, въз основа на което убедено изразявам положителното си становище пред научното жури за присъждане на Стефания Петър Мирческа на образователната и научна степен „доктор“, в област на висше образование 9. “Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1 „Национална сигурност“.

29.06.2017 г.

Член на научното жури:

гр. Благоевград

/доц. д-р Николай Марин /